

XIX. századból származó festményen ábrázolták, vagy a kézi szövőszék legkorábbi ábrázolása i.e. VII. évezredből való. Az alapismertetek következő fejezete a nyersanyagokkal és csoportosításukkal foglalkozik, végül e nyersanyagok legfontosabb tulajdonságai kerülnek felsorolásra.

A könyv második része a Textilipari termékek és gyártásuk című fő fejezet. Ebben rendre a fonalak, cérnák, a szövetek, a kötött-hurkolt kelmek, fonás és szövés nélküli anyagok kerülnek ismertetésre.

A legérdekesebb és sok részében otthoni környezetben is hasznosítható a harmadik, Textiltechnikák című rész. Ennek tárgya az alábbi technikák leírása: fonás, fonatok, szövés, hurkolás, horgolás, kézi kötés, vert csipke, hímzés és végül szabás-varrás.

Az egyes eljárások ismertetésénél a szerző először leírja magát a műveletet, pl.: „Fonás alatt a mindennapi életben a 3 szálból való fonást (a szélső szálnak a mindenkori középső szálon való keresztbe fektetése) értjük, amelynek folyamatos ismétlésével fonatot kapunk. Fonni azonban nemcsak 3 szálból lehet, hanem tetszés szerintiből is.” Vagy „Szövés: a feszesen kihúzott, párhuzamosan elhelyezett láncfonalak (felvetőfonalak) a vetülékfonalakkal való merőleges keresztezése a síkban, a láncfonalakon különböző módon történő oda-vissza átbujtatásával.” A fogalmi ismertetés után az illető technika eszközeinek leírását találjuk meg, majd a szükséges anyagokét. Ezután az alapelemek kerülnek sorra mint pl. kezdőszem, láncszem, rövidpálca stb., (a horgolásnál,) vagy sima szem, fordított szem, fogyasztás, szaporítás stb. (a kézi kötésnél). Az alapelemek után a bonyolultabb minták következnek, végül a diszítés és összeállítás.

A könyv ábrái részben elkészült munkák fényképei. Az ábrák tekintélyes része azonban rajz, amelyeket maga a szerző készített. Ezek a magyarázó rajzok eligazítják a kísérletező kedvű olvasót, ha a leírtakat saját kezűleg akarja kipróbálni.

Tanár és egyidejűleg háziasszony kollégáimnak szeretettel ajánlom ezt a munkát.

Kisházi Veronika: Textiltechnika, PSzM Projekt – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993., 760,- Ft.

TAKÁCS VIOLA

Ismét az emberről

Már az Íme, az ember! kötet tematikája is jelezte Kamarás István kutatói és gyakorlati munkájának antropológiai hozadékát. Míg azonban ebben a munkájában a kiérlelt dialóguspozíciók keretében jelentkező komplex embertant vehettünk kézbe – természetesen a párbeszédék folytathatóságának ígéretével és igényével – addig jelen kötet összegyűjtött tanulmányai és esszéi a háttéranyag összetett szövedékébe enged bepillantást.

Nézzük a kötet írásainak rendezőelveit. *Emberkép: áttekintő kép* fejezetcím alá sorolta be Kamarás István azokat az elméleti antropológiai tanulmányait, amelyek a különböző diszciplínák organizálásával kiteljesítik az emberről való tudásunk lehetséges irányait. Mind az áttekintő esszéisztikus hangvétel (Íme: az ember), mind az általános szociológiai megközelítések (Emberképtár, Emberségünk ezer emberkép tükrében) mintegy előkészítik a társadalmi szférákban kívánatos értékek felvázolását (Egy humán reform körvonala), illetve ezeknek speciális vetületét, a keresztény reformelképzelések összegzését (Jól-létünk reformja). Ennek a blokknak talán a *Zsolnai Lászlóval* közösen készített, *Egy humán reform körvonala* című darabja jelzi a legátfogóbban az elméleti komplexitást és gyakorlatorientáltságot, amelyet a „kamarási-embertan” leginkább sajátjáéna tudhat. Egy elképzelt és jórészt pragmatikus érvényességre is számot tartható humanizációs reform az egyes társadalmi szférák – oktatás, kultúra, egészségügy, vallás – neuralgikus

pontjait megcélözva kínál esélyt egy folyamat beindítására. „A magyar humán reform” – nézetünk szerint – csak mikroszintű akciók sorozatában képzelhető el a „nemzeti önépítés”, az egyszer majd országossá növvő helyi reformok jegyében. (Varga Csaba 1986.) A makropolitika föladata a humanizációs akciók támogatása lenne – jogszabály-alkotással, központi pénzalapok felállításával stb. Szakítanunk kell a „Nagy Reform” illúziójával, ami egyszer s mindenkorra megváltaná a magyar humán szférát. (Kamarás I. és Varga Cs.) Az 1989-ben keletkezett írás, ami szimbolikus végpontja is egy lezáródó korszaknak és egy sok tekintetben mértéktartóbb, illúzióktól mentesebb tényleges humanizáció beindulásának: a reális lehetőségek bemutatását szemlélteti.

Az *Értéktérkép* metaforája alá besorolt két írás szerzőnk azon igényét húzza alá ismételtelen, hogy a különböző kutatási tapasztalatait más nézőpontból is összefoglalja, mint az olvasáskutató szociológusé. Kamarás nemcsak egy lépést tesz a szociológusi identitás elhagyásának érdekében, s nem pusztán a szociográfusok mezét ölti magára, de megteremti saját műfaját is: *szociálpszichografikus esszé* tesz közzé. A Bakonyoszlapon rendezett olvasótáborok tanulságait, résztvevő-megfigyelő attitűdjeit dolgozza bele az összegyűjtött dokumentációkba. Már elég távol a személyes élmények intimitásától, de még elég közel ahhoz, hogy a közösség élményeit, értékeit egyedi invenciókkal rendszerezni tudja. Az első esszé az általános antropológiai dimenziók keletkezéstörténetét, életközelségét reprezentálja (Értéktérképezés), míg a második a keresztény fiatalok értékrendjét hozza látóterünkbe (A végső cél és egyéb életcélok kapcsolata keresztény fiatalok körében). Amit mindkét esetben hangsúlyoznunk kell, az az, hogy Kamarás rendkívüli eleganciával alkalmazza a szakirodalom legfrissebb eredményeit, s gördülékeny stílusban fogalmazza meg következtetéseit, bonyolult táblázatok elemzéseit avagy a felmerülő dilemmákat, amelyek továbbgondolásra érdemesek.

Hasonló szellemben fogantak az *Emberkép: közelképek* írásai csak itt már egy szűkebb tematizáltság jelenti a rendező elvet. A szerelem és a szeretet problémái, s azok életterveket koordináló mozzanatai válnak érzékvé, s ugyanakkor transzcendenssé. De éppoly érzékletesen jellemzi az olvasó személyiségét is ebben az összeállításban Kamarás, mert úgy tudja jelezni a különböző dimenziókat – antropológia, ontológiai, kultúr-szociológiai, individuálpszichológiai –, hogy közben az életút megtervezésében számára középponti helyet elfoglaló szeretet pozícióját is elképzelhetővé és megélhetővé teszi.

És újra megjelenik *Wolfné*, az Örkeny novella hősnője, áldozata, szürke figurája, azaz ismételtelen szembesülhetünk az ember egyediségének megsemmisíthetetlen evidenciájával. Túl a fontos tudásszociológiai meglátások adaptációján (Berger-Luckmann) és a hermeneutikai eredmények alkotó alkalmazásán (Apel, Bultmann, Gadamer) szerzőnk ezzel a „kvázi-ismétléssel” átvezet bennünket embertanának pedagógiai relevanciáiba. Mert valóban jelentős dolog egy komplex-dialogicizált embertan kimunkálása, s az is perdöntő, hogy ennek különböző irányokból történő megalapozottsága mind a tudományos kritériumoknak, mind hiteles odafordulásnak eleget tesz, de mindig marad egy végső kérdés: a közvetítése.

Az utolsó egység – *Embertan* – az előzőekben megfogalmazottak pedagógiai adaptációs problémáit járja körül. A különböző korosztályok eltérő adottságait és képességeit más-más megközelítési módok keretében hozza mozgásba. Ez utóbbi kérdés-komplexum közül csupán egyre szeretném fölhívni a figyelmet. *Kamarás István* úgy teszi meg minden esetben észrevételeit, javaslatát – legyen szó az irodalomtanítás keretében bevezetendő embertanról, a főiskolán tanítandó antropológia (embertan) meggyökereztetéséről avagy az „értéksemlegesség” vagy az „értékekben gazdag iskolai” dichotómiájáról –, hogy saját álláspontját csak egy lehetséges megközelítésként fogalmazza meg. Hogy konzekvens keresztény értékrendje ettől nem szenved csorbát, azt eminensen jelezi a *Vallási nevelés, erkölcsi nevelés* című írásának problémalistája, ahol a „világnézetileg semleges” iskola lehetősége éppúgy megjelenik, mint ahogy az is rögzítésre kerül, hogy mindez csupán azt takarja: az intézmény nem akar privilegizált helyzetbe hozni egyetlen világnézetet sem. Természetesen az sem lehet kétséges, hogy a vallási nevelés spektruma sem korlátozódhat a vallásos szellemű iskolák tevékenységére, hanem más tárgyak – vallásismert, bibliismeret stb. – keretében is közvetítésre kerülhet az egész emberiség számára is érték-ként jelentkező keresztény kultúra. De hasonlóan nyitott szel-

lebenben – a teljességre törekedve – vázolja a különböző etikai oktatási lehetőségeket is a keresztény etikától a konszenzus etikák különböző változataiig.

Ismét az emberről/szóló könyvvel jelentkezett *Kamarás István*. Ezt már megszokhatjuk. De míg az *Íme, az ember!* szereplehetőségei és témakörei különböző dialógusok beindulását modellálták, addig az *Emberkép-embertan* kötet a háttértudás és alkalmazhatóság lehetőségi feltételeibe engedett bepillantást. A „műhelytitkok”, az első pillanatra talán sokfelől érkező impulzusok, nem pusztán egy tantárgy szakmai hitelét támasztották alá, de az értékek iránt elkötelezett egyéni életút centrumát is megvilágították: mindig az emberről van szó, mindig a mi sorsunk függvénye a világ sorsa, és ami ezen túl van azt mondhatjuk úgy is, hogy ez a Kimondhatatlan vagy más szóval Isten.

(Kamarás István: Emberkép-embertan Szent Gellért Egyházi Kiadó, 1993.)

BOHÁR ANDRÁS

Testséma-fejlesztő feladatlap-gyűjtemény

A szerzők a bevezetőben ismertetik feladatgyűjteményük célját, hogy az iskolába kerülő gyermek – mielőtt a körülötte lévő világról szerzett ismereteit rendszerbe foglalná – a lehető legalaposabban megismerje önmagát. Szerintük az önismeret megszerzése folyamán kialakult készségek megkönnyítik „az írás-olvasás-számolás problémamentes elsajátítását”. A közreadott fejlesztési program középpontjába két kisgyerek figuráját állították a szerzők, akikkel – elképzelésük szerint – a feladatokat végző gyerekek azonosulva játékos önmegfigyelési gyakorlatokkal alakítják ki saját énképüket, majd testképüket.

A feladatlap-gyűjtemény olyan rajzok sorozata, amelyek megfigyelésre készítik a gyerekeket. A szerzők néhol a rajzokhoz kapcsolódó aktív manuális feladatot is adnak – pl. kivágás, sorbarendezés stb. –, másutt tükörbe nézésre, önmegfigyelésre vagy az ábrázolt mozdulatok utánzására szólítanak fel. A szülők és nevelők számára készített útmutatójukban azt javasolják, hogy még a feladatlapok alkalmazása előtt játsszanak a gyerekekkel olyan játékokat, amelyek során jobban megfigyelhetik saját magukat vagy társaikat. Ilyen a tükörbe nézéssel folytatott „Milyen vagyok?” játék, vagy a „Rendőrijáték”, amelyben társaikról kell személyleírást adniuk.

A szerzők azt is ajánlják, hogy készítsünk a gyerekekkel önarcképet és azt hasonlítsák össze tükörben megjelenő képmásukkal, rajzolják le családtagjaikat vagy készítsenek róluk képeket különböző technikákkal, hogy ezzel is fejlesszék megfigyelőképességüket és ennek következtében testsémájuk megismerését.

Továbbiakban azt ajánlják, hogy a pedagógus utasítására különböző testhelyzetekben mutassanak rá különböző testrészeikre. Agyűjteményben vannak olyan képek, amelyeknél a gyerekeknek ki kell találni, hogy egy-egy személy ábrázolásából mi hiányzik. A „Mire veszem fel?” játékot és az orvosjátékot javasolják a testrészek megnevezésének gyakorlására. Ajánlanak továbbá a szituációs játékokat is, amelyekben a gyerekek azt figyelhetik meg, hogy különböző helyzetekben miként változik testtartásuk, mimikájuk.

Több feladatlap segítségével az irányokat – bal, jobb – és a tárgyak között lévő viszonylatok, a névutók használatát tanulhatják, gyakorolhatják. Majd tárgyak rakosgatásával is biztosabbá tehetik az irányokra vonatkozó ismereteiket.

Továbbiakban az anlizis, szintézis, szimmetria kérdésével foglalkoznak, színfoltok egymásra borítását, a tükörképek megfigyelését és a különböző, főként testeket ábrázoló puzzle-játékokat ajánlanak. Végül ajánlásaiknak utolsó fejezetében a mozgás, mozgásutánzás, az egyensúlyérzék fejlesztésének gyakorlatait ismertetik. Ilyenek a mozgásos